

REGIONALNA PRIVREDNA KOMORA PANČEVO
REGIONAL CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY PANČEVO

Srbija, 26000 Pančevo, Zmaj Jovina 1^a
Tel: + 381/13/343-255; Fax: + 381/13/354-056

e-mail: rpkpancevo@komora.net
www.rpkpancevo.com

Tema biltena

16. OKTOBAR – SVETSKI DAN HRANE

Već 60 godina članice Organizacije za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih nacija, FAO (Food and Agriculture Organisation) nastoje osigurati kvalitetnu ishranu za sve. Svetski Dan hrane 16. oktobar se obeležava u mnogim zemljama sveta, a mesec oktobar je u Srbiji određen kao mesec promocije pravilne ishrane i fizičke aktivnosti. Glavna tema ove godine je **”Održimo bezbednost hrane u kriznim situacijama”**.

Nažalost, ove godine Svetski dan hrane smo obeležili uz porast od 105 miliona gladnih ljudi u 2009. godini na setskom nivou, i sa 1,02 milijardu pothranjenih ljudi u svetu, što znači da gotovo 1/6 celog čovečanstva pati od gladi.

U trenutku kada je globalna ekonomska kriza postala glavna vest na svim medijima i redovna tačka dnevnog reda svih vlada, treba se podsetiti da nisu svi radnici zaposleni samo po kancelarijama i u fabrikama. Naime, kriza je zavlada i u malim farmama širom sveta, gde 70 posto gladnih osoba živi i radi. Situacija u ruralnim područjima u zemljama u razvoju je zabrinjavajuća, a sve to je imalo za posledicu pre svega nestabilnost cena hrane i goriva u periodu od 2007. do 2008. godine. Takođe, treba naglasiti da kriza najviše pogađa siromašni sloj stanovništva koji je na samom dnu društvene lestvice. Novac koji su rođaci zaposleni po gradovima ili pak u inostranstvu slali se istopio pod naletom talasa nezaposlenosti. U malim selima čija je osnovna delatnost poljoprivreda, siromašni seljani su već odavno iscrpli sve svoje zalihe novca.

Ovo nije prva recesija na svetskom nivou. Postoje brojni primeri u svetu na osnovu kojih možemo naučiti kako su neke zemlje osigurale bezbednost hrane tokom kriznih situacija kroz koje su prošle u prošlosti, kako bi se što bolje pripremile za budućnost (npr. Etiopija, Indonezija).

Kriza hrane i finansijska kriza

Cena indeksa hrane je porasla u proseku za 52% od sredine 2007. do sredine 2008. godine. Broj gladnih u svetu se povećao za 75 miliona u 2007. godini. Zatim je u julu 2008. godine cena hrane počela da pada. Trend pada cene hrane ne bi trebalo tumačiti kao završetak krize. Prema podacima Međunarodnog monetarnog fonda, globalne cene žitarica su još uvek više za 63% od onih iz 2005. godine. Faktori koji su izazvali krizu su i dalje prisutni:

- niska produktivnost u oblasti poljoprivrede,
- visoka stopa rasta stanovništva naročito u zemljama koje spadaju u nesigurne što se tiče bezbednosti hrane,

- značajan problem predstavlja raspoloživa količina padavina, navodnjavanje i zemlja koja se zakupljuje,
- pojave poplava i suša iznad prosečne učestalosti,
- ulaganja u istraživanja i poljoprivredni razvoj su znatno niža nego što su preporuke stručnjaka i nisu usmerena na najznačajnije žitarice namenjene za siromašne.

Nakon krize cene hrane dolazi do ekonomskih kriza na globalnom nivou. Budući da recesija dovodi do smanjenja plata i zapošljavanja, najsiromašniji sloj stanovništva se suočava sa dve istovremene krize. Da bi stvari bile još gore, najsiromašniji sloj stanovništva je već iscrpeo sve mehanizme odbrane u borbi sa krizom hrane. Migracija stanovništva je otežana jer se razvijene zemlje suočavaju sa sopstvenim ekonomskim krizama. Usled postojanja slabog kreditnog tržišta ograničeno je zaduživanje za finansiranje potrošnje.

Smanjenjem direktnih stranih investicija i padom u izvozu robe očekuje se porast nezaposlenosti u siromašnim zemljama. Takođe, očekuje se smanjenje podrške razvoja i humanitarne pomoći. Prema izveštaju Svetske banke, zvanična pomoć u 2008. godini je bila oko 300 milijardi dolara ili dva procenta bruto domaćeg proizvoda u razvijenim zemljama. Ekonomski zastoj, naročito u oblasti građevinarstva i proizvodnje – u kojima su tradicionalno zaposleni radnici imigranti – automatski se odražava na drastični pad količine novca koji se šalje njihovim ionako siromašnim porodicama kako u ruralnim tako i u urbanim sredinama.

Zaštita najugroženijih

Jasno je da je najugroženijim članovima društva odmah neophodna pomoć. Društven – političke intervencije pokazuju da čak i u vremenu krize ljudi mogu da se spasu od gladi i nehranjenosti:

- Prvi korak je identifikovati gladne, njihovo mesto prebivališta i situaciju u kojoj se nalaze. Stalni monitoring nad cenom hrane pomaže vladama da drže kontrolu nad vrućim tačkama unutar zemalja i zajednice. U takvoj situaciji razvijena bezbedna mreža može identifikovati najugroženije. Moguće opcije uključuju programe distribucije hrane, šeme transfera gotovog novca, različite programe ishrane i šeme zapošljavanja (npr. Brazil).
- Socijalni programi namenjeni gladnima moraju pažljivo da budu dizajnirani prema postojećim okolnostima. Na primer, transfer gotovog novca ili dobro deklarisanje hrane poboljšava uvid u dostupnost hrane na mestima gde se hrana prodaje i kupuje. Ako je funkcionisanje tržišta hrane ometeno, naročito u zabačenim ili ratom zahvaćenim područjima, direktna pomoć u hrani ili „hrana umesto nadoknade za posao” mogu da budu odgovarajuće opcije.
- Zemlja koja ostvari usporavanje rasta privrede od 4 procenta u periodu krize može očekivati i do 2% povećanja pothranjenosti u dečijem uzrastu. Ako posmatramo borbu protiv deficita mikronutrijenata kod dece i kod drugih osetljivih grupa kao što su trudnice i dojilje, programi koji se tiču hrane bi trebalo da promovišu raznovrsnost u načinu ishrane, ili pak distribuciju suplemenata u vidu mikronutrijenata ili fortifikovane hrane. Starijoj deci su neophodni programi ishrane u školama. Dugotrajne mere uključuju pružanje podrške malim proizvođačima hrane kako bi se

proizvela kvalitetna hrana za dohranu, zatim podršku i promociju dojenja, kao i adekvatno obrazovanje iz oblasti ishrane i monitoring dečijeg rasta.

I Vlada Srbije je istakla kao prioritet obezbeđivanje hrane za najugroženije, a borbu protiv siromaštva kao imperativ. Srbija ima evidentirano oko 700.000 ljudi, koji žive ispod granice siromaštva. U Narodnim kuhinjama se hrani 25.000 ljudi, za koje je iz robnih rezervi obezbeđeno 560 t hrane. Bez jake i zdrave ekonomije, međutim, ni mere za suzbijanje siromaštva, koje Vlada preduzima, ne mogu da daju neophodne rezultate.

Investiranje u oblast poljoprivrede

Globalna proizvodnja žitarica u 2008. godini zabeležila je rekordni prinos koji je procenjen na 2245 miliona tona, što je dovoljno za podmirivanje godišnjih potreba i popunjavanje svetskih zaliha. Međutim, porast u proizvodnji se ostvario samo u razvijenim zemljama. Naime, u razvijenim zemljama postignut je porast u proizvodnji žitarica za 11%. U zemljama u razvoju, gde spada i Srbija, je zabeleženo povećanje u proizvodnji za 1,1%. U stvari, ako se izuzmu Kina, Indija i Brazil iz ove grupe zemalja, proizvodnja je zapravo pala za 0,8%. Najsiromašniji farmeri koji moraju da ostvare profit od viših cena žitarica, ne mogu da odgovore na mogućnost proširenja proizvodnje zbog nemogućnosti izlaska na tržište.

FAO je izračunao da poljoprivreda u zemljama u razvoju zahteva ulaganje od 30 milijardi američkih dolara godišnje u vidu pomoći farmerima. Takav nivo ulaganja je neophodan kako bi se dostigao cilj postavljen 1996. godine na Svetskom samitu hrane, a koji se zalagao da se broj gladnih prepolovi do 2015. godine. Ta količina novca je mala u poređenju sa 365 milijardi američkih dolara koje su se potrošile u 2007. godini na pomoć poljoprivredi u bogatim zemljama, na 1340 milijardi američkih dolara koje se svake godine potroše na naoružanje, a na trilion dolara koji su potrošeni u periodu 2008–2009. godine za pomoć finansijskog sektora.

Ulaganja od 30 milijardi američkih dolara godišnje bi generisalo na godišnjem nivou ukupnu dobit od 120 milijardi. Ovaj novac bi mogao da omogući:

- unapređenje poljoprivredne proizvodnje i poboljšanje života i bezbednost hrane u siromašnim seoskim zajednicama;
- razvijanje i očuvanje prirodnih resursa;
- proširenje i unapređenje ruralne infrastrukture kao i pristup tržištu;
- jačanje kapaciteta za generisanje i širenje znanja;
- pristup hrani za većinu ljudi kroz uspostavljanje bezbednih mreža i kroz druge vidove direktne pomoći.

Neophodne su i državne i privatne investicije. Naročito se misli na državne investicije kako bi se ohrabrine i olakšale privatne investicije samih poljoprivrednika i stočara.

2009. godina je Srbiju značajna i po usvajanju seta od 16 zakona iz oblasti zaštite životne sredine. U sklopu ovih aktivnosti Skupština Srbije je usvojila Zakon o bezbednosti hrane, kojim se uređuje sistem kontrole hrane u Republici. Taj propis, koji je jedan od uslova za članstvo u EU, na sveobuhvatan način reguliše proizvodnju, promet i kontrolu hrane i unapređuje zaštitu prava potrošača.

Cilj ovog zakona je da obezbedi visok nivo zaštite života i zdravlja ljudi i zaštitu interesa potrošača, uključujući načelo poštenja i savesnosti u prometu hranom,

uzimajući u obzir kada je to moguće zaštitu zdravlja i dobrobiti životinja, kao i zdravlja bilja i zaštite životne sredine. Na osnovu Zakona o bezbednosti hrane zabranjeno je stavljanje u promet hrane koja nije bezbedna.

Kontrola hrane u Srbiji ubuduće će biti rigoroznija, a u slučaju nepravilnosti lako će moći da se utvrdi ko je zatajio u lancu proizvodnje ili prodaje. Nakon dugih sedam godina čekanja, u Srbiji je pre nekoliko meseci konačno usvojen Zakon o bezbednosti hrane, koji je garant da će hrana koja se proizvodi i prometuje u zemlji ubuduće biti kontrolisana od njive do police supermarketa, odnosno trpeze građana. Cilj usvojenog Zakona o bezbednosti hrane usmeren je ka krajnjem potrošaču, odnosno uspostavljanju sistema u proizvodnji hrane koji obezbeđuju sve preduslove da se bezbedni proizvodi nađu na trpezi krajnjeg potrošača, bilo da je reč o ugostiteljskim objektima bilo o hrani koja se priprema kod kuće. Zakon sadrži sve stroge međunarodne zahteve koji već postoje u svetu i zemljama EU, i harmonizovan je sa propisima EU.

Odredbe Zakona o bezbednosti hrane primenjivaće se na sve faze proizvodnje, prerade i distribucije hrane, kao i hrane za životinje koja se proizvodi, odnosno koristi kao njihova hrana. Novim Zakonom, odgovornost je velikim delom prebačena na učesnike u lancu hrane, a država je kao primarni zadatak dobila uspostavljanje uslova za stvaranje celokupnog sistema i nadzor nad njegovom funkcionalnošću.

Novi Zakon obezbeđuje sledljivost proizvoda od njive, odnosno štale, do trpeze, tako da imamo integralnu kontrolu celokupnog lanca proizvodnje sirovine, prerade, odnosno proizvodnje hrane, distribucije i prodaje. Uvođenje obaveze da se u lancu hrane uspostavljaju sistemi kvaliteta (HACCP, ISO standardi...) garantuje da su preduzete sve mere da se proizvodi bezbedna hrana

To znači da su svi učesnici u lancu dužni da uspostave sistem za osiguranje bezbednosti hrane u svim fazama proizvodnje, prerade i prometa. I to u svakom objektu pod njihovom kontrolom, u skladu sa principima dobre proizvođačke i higijenske prakse i analize kritičnih kontrolnih tačaka (HACCP). A to podrazumeva i vođenje evidencije o svim tim postupcima.

Zahvaljujući tim propisima, rad nadležnih inspekcija (veterinarske, fitosanitarne i poljoprivredne) biće uveliko olakšan.

Povodom Svetskog dana hrane 2009. godine, trebalo bi da se svi zamislimo o prethodno iznetim brojkama i ljudskoj patnji koja se krije iza njih. Postojala kriza ili ne, posedujemo znanje i iskustvo kako da smanji broj gladnih u svetu.

Takođe, još uvek postoji niz mogućnost da se pronađu sredstva kako bi se rešio ovaj problem. Predstoji još puno posla da se problem gladi prepozna kao kritičan problem i da se pristupi njegovom intenzivijem rešavanju. Svetski samit hrane koji će se održati u novembru 2009. godine bi trebalo da postavi osnove kako bi se glad u svetu iskorenila.

Jasmina Vladislavljević, dipl.ing.tehn.